

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Studijní program: Etika a kultura v mediální komunikaci

Matěj Amos Beran

Cenzura na Facebooku – Cancel culture ve veřejném zájmu

Bakalářský projekt

Vedoucí práce: Mgr. Renáta Sedláková, Ph.D.

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem tento bakalářský projekt vypracoval samostatně a použil jsem pouze uvedenou literaturu a další zdroje

V Olomouci dne 12. 04. 2024

Matěj A. Beran

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized, cursive script. The signature is written over a horizontal dotted line.

Za odborné vedení při vzniku této práce a pomoc s výběrem tématu a vhodných materiálů bych chtěl poděkovat paní Mgr. Renatě Sedlákové, Ph.D.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod.....	5
2 Mediální gramotnost.....	6
3 Nová média.....	8
3.1 Sociální sítě.....	10
3.2 Dezinformace.....	13
4 Cenzura.....	14
4.1 Cenzura na sociálních sítích.....	17
4.2 Cenzura na Facebooku.....	19
4.3 Společnost pro obranu svobody projevu.....	20
5 Prospěšná cenzura?.....	21
6 Obsahová analýza – Anopress.....	23
6.1 Potter Box.....	26
7 Mediální výstup.....	28
Závěr.....	29
Anotace.....	31
Abstract.....	32
Zdroje.....	33

Úvod

Tato bakalářská práce se zaměřuje na blokace a cenzuru příspěvků na sociálních sítích, primárně na platformě Facebook. Mnoho z těchto blokad je neoprávněných nebo minimálně nedostatečně odůvodněných. Oproti tomu cílené šíření dezinformací či příspěvků s konspirační tematikou zůstává často nepovšimnuto. Tak to zůstává navzdory faktu, že mohou mít mnohem větší následky než kombinace slov v příspěvku, který byl algoritmem vyhodnocen jako nevhodný. Hlavním tématem této práce je proto nejen neoprávněná moderní cenzura na sociální síti Facebook, ale také nalezení odpovědi na otázku, zda jistá forma tvrdší cenzury nebo regulace některých příspěvků, témat a uživatelů může být prospěšná nebo dokonce nutná. Cílem této práce je představit problematiku cenzury na sociálních sítích a analyzovat ji z různých úhlů. Pro naplnění výše zmíněných cílů a zaměření práce budu vycházet z literatury dostupné k tomuto tématu, právních norem udávajících svobodu projevu a rozboru vybraných případů neoprávněné cenzury.

V České republice není otázka cenzury na sociálních sítích nejrozdebiranějším tématem, o kterém by bylo možné se něco dozvědět v každodenních večerních zprávách. Navzdory tomu, že je práce zaměřena primárně na sociální síť, konkrétně na platformu Facebook, si můžeme představit jeden příklad moderní cenzury z roku 2022, který se odehrál mimo sociální síť. Se začátkem Ruské invaze na Ukrajinu a s tím spojenými sankcemi proti Ruské federaci bylo v českém online prostředí zablokováno několik proruských dezinformačních webů. Když se oprostíme od otázky, zda byly skutečně dezinformační nebo ne, tak nám zůstává otázka, zda je v souladu s českou legislativou přistoupit k tak radikálnímu kroku, jako je v tomto ohledu naprostá cenzura a blokace. K problematice moderní cenzury na sociálních sítích a k blokaci již zmiňovaných webů se ve velké míře vyjadřoval i herní vývojář a spoluzakladatel Společnosti pro obranu svobody projevu (SOSP) Daniel Vávra. Společnost SOSP rovněž stojí za peticí proti omezování svobody slova na sociálních sítích, kterou již podepsalo přes 26 000 lidí. I když s ní nemohu souhlasit ve všech bodech, tak mi byla práce Daniela Vávry inspirací, která dala vzniknout této bakalářské práci.

Úvodem bude shrnutí, co jsou to vlastně nová média, jaká je jejich charakteristika a spojitost se sociálními sítěmi. Jelikož se práce věnuje primárně sociální síti Facebook, tak se budeme dále věnovat i sociálním sítím samotným. Definujeme si sociální síť, stručně se podíváme, jaká je jejich historie, a jaké mají klady a zápory. Kvůli návaznosti na další části

práce si dále rozebereme problematiku dezinformací. Jaká je definice dezinformací, jaké mají následky a uvedeme si jejich reálné příklady. Od dezinformací přejdeme k tématu cenzury a otázce, zda je přípustná či nikoli. V této části si také řekneme, co přesně cenzura znamená a v jakých formách se s ní můžeme setkat. Zároveň prozkoumáme cenzuru na sociálních sítích obecně, a konkrétně potom na platformě Facebook. Na závěr kapitoly si představíme Společnost pro ochranu svobody projevu, která se snaží zamezit cenzuře v České republice ve všech jejích formách. V poslední části práce se pokusíme najít odpověď na otázku, zda je kontrolovaná a striktně vymezená forma cenzury prospěšná a zdali může být použita pro „vyšší dobro“.

„I disapprove of what you say,

but I will defend to the death your right to say it“¹

1 Mediální gramotnost

V současnosti je mediální gramotnost důležitější než kdy dříve. Nezáleží na tom, zda se pohybujeme ve virtuálním prostředí nebo reálném světě zpravodajských médií. V obou variantách musíme počítat s tím, že se můžeme setkat s jednou nebo více hrozbami, jako jsou například dezinformace. Mediální gramotností je myšlena schopnost porozumět mediálnímu sdělení, vyhodnotit, zda se jedná o skutečnou nebo lživou zprávu a případně její ověření. „*Mediální gramotnost se týká různých médií a distribučních metod. Je to zásadní dovednost pro všechny občany bez ohledu na věk, neboť posiluje jejich postavení a zvyšuje jejich povědomí. Pomáhá také bojovat proti účinkům dezinformačních kampaní a falešných zpráv šířených prostřednictvím digitálních médií.*“² Tato definice pochází z knihy *Mediální gramotnost: nový rozměr vzdělávání*, která je zaměřena na výzkum mediální gramotnosti. Mediální výchova v České republice je zaměřena převážně na mladší vrstvu populace. Do jisté míry je to logické, jelikož se dá mediální gramotnost rozvíjet v rámci základního nebo středního vzdělání. Nesmíme však zapomínat ani na střední věkovou třídu a lidi v pokročilém věku, kteří

¹ HALL, Evelin Beatrice. Friends of Voltaire; 1906.

² Mediální gramotnost. Evropská komise [online]. 2023 [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/policies/media-literacy>.

mohou snadněji podléhat dezinformacím nebo jiným hrozbám mediálního světa. V dnešní době se média dají zneužít jako účinná a nebezpečná zbraň. Je tomu tak z důvodu velké konzumace veřejných médií většinou společností, a tím že mnoho lidí si neověří, zda jsou dané informace pravdivé nebo ne. Z toho důvodu je důležité se mediální výchovou zabývat v každém věku, ať už v rámci výuky ve školách nebo formou sebevzdělávání.

„Jedním z významných témat zvyšování mediální gramotnosti a zavádění mediální výchovy je „praktický“ přínos této vzdělávací oblasti pro jednotlivce a společnost a následně pak její vazba na ostatní vzdělávací oblasti. Soustavné zvyšování mediální gramotnosti se obecně považuje za významný prostředek zvyšování kvality jak soukromého (partnerského, skupinového, spotřebitelského) života jednotlivce, tak jeho veřejného (občanského) bytí. Neboť právě média rozdíl mezi veřejným a soukromým začasťe smývají, znejišťují, nebo dokonce záměrně matou (o tom podrobněji viz např. Fairclough, 1995). To logicky staví mediální výchovu do blízkosti k výchově k občanství, zvyšování jazykové a vyjadřovací kultury, dějepisu a osobnostní výchovy. V tomto textu se budeme zabývat mediální gramotností jeho dimenzí současného občana, a tedy její vazbou na zvyšování kvality veřejného života a vztah k výchově k občanství.“³

Mediální výchovou seniorů a zprostředkováváním dalších kurzů, se u nás zabývá hned několik organizací. My si zmíníme organizace Elpida a Fakescape.

Centrum Elpida je zaměřeno na pomoc seniorům v různých odvětvích jejich života. Nabízí možnost zapojit se do projektů, jako je linka seniorů, seznamka, ponožky od babičky, a také vzdělávací kurzy. Mezi vzdělávací kurzy jsou zařazené i pro nás podstatné workshopy, přednášky a besedy zaměřené, jak na práci s novými technologiemi, tak na mediální gramotnost. *„Naším cílem je rozvíjet znalosti a kompetence pro šťastné a důstojné stáří. Sážíme na individuální přístup, zkušené lektory a přátelskou atmosféru. Vyučujeme v malých skupinkách. Kurzy absolvovalo již více než 50 tisíc seniorů.“⁴* Tohle byl krátký úryvek z oficiálních internetových stránek Centra Elpidy, kterým se prezentují a který zde byl použit pro lepší představu o jejich působení.

Projekt Fake scape je zaměřen na aktivní boj proti dezinformacím, fake news a dalším hrozbám mediálního prostředí. Jeho filozofie by se dala zaštitit termínem „škola hrou“. Jejich

³ JIRÁK, Jan a Radim WOLÁK. Mediální gramotnost: nový rozměr vzdělávání. Praha: Radioservis, 2007. ISBN 978-80-86212-58-6.

⁴ Centrum Elpida. Centrum Elpida [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://centrum.elpida.cz/>.

kurzy jsou vedeny zábavnou a interaktivní formou, mluvené slovo je doplněno interaktivní hrou, která je spojena s momentálně probíraným tématem například „5 úkolů pro ty, kdo chtějí uniknout dezinformacím“. Na rozdíl od centra Elpidy, je projekt Fake scape multi agingovým projektem tzn, že se věnuje více věkovým skupinám. Jejich kurzy a hry jsou rozděleny na hry pro základní školy, pro střední školy, pro organizace a jiné. Pod sekci jiné spadá i Vzdělávací program Gamifikace ve výuce mediální gramotnosti. „*Všechno, co je na internetu, není nutně pravda. Pomocí her rozvíjíme u žáků a studentů jednotlivé kompetence mediální gramotnosti - kritické myšlení a ověřování informací. Absolventi našich workshopů si uvědomují mediální nástrahy, které na ně (nejen) v online prostředí číhají. Zároveň učitelům poskytujeme jednoduchou pomůcku pro zatraktivnění výuky mediální výchovy. To vše lákavou a zábavnou formou.*“⁵

2 Nová média

V každé historické etapě s příchodem nových inovací a technických vylepšení (knihtisk, plnicí pero, počítač, tiskárna, internet...) nastal v návaznosti na ně i rozvoj mediální. Podle L. Manoviche (2002) bylo každé médium od hliněných tabulek až po noviny někdy považováno za nové.⁶ Z definice ovšem označujeme za nová média až média digitální a virtuální, která mohou být z papíru nebo jiné hmotné formy přenesena do binární formy.⁷ „*Jsme právě uprostřed revoluce nových médií. Všechny formy kultury, od produkce, přes distribuci až ke komunikaci, jsou zprostředkovávány počítačem. Tato nová revoluce má výrazně větší dopad než revoluce předešlé. Je přece pravda, že knihtisk ovlivnil pouze jednu úroveň kulturní komunikace, totiž mediální distribuci. Stejně tak vynález fotografie zasáhl pouze nepohyblivé obrazy. Revoluce počítačových médií, ale naopak působí na všech úrovních komunikace a zahrnuje jak akvizici, tak manipulaci, uchovávání a distribuci. Samozřejmě ovlivňuje rovněž všechny typy médií: texty, pohyblivé a statické obrazy, zvuky i prostorové konstrukce.*“⁸ Zároveň se s příchodem digitalizace a modernizace mediálního průmyslu posouváme ke

⁵ Fakescape [online]. 2022 [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.fakescape.cz/>

⁶ MANOWICH, Lev. The Language of New Media [online]. Cambridge: MIT Press, 2002, 352 s. [cit. 2023-08-29]. ISBN 0262632551.

⁷ Počítačový programovací jazyk. Jedná se o jedničky a nuly.

⁸ MANOWICH, Lev. The Language of New Media [online]. Cambridge: MIT Press, 2002, 352 s. [cit. 2023-08-29]. ISBN 0262632551.

sjednocování a sbližování jednotlivých mediálních složek.⁹ V dnešní internetové době se v online prostředí již téměř nesetkáme odděleně s textovou, vizuální nebo audio formou. Tohle sbližování a sjednocování označujeme termínem konvergence = jeden mediální nebo technický prvek je rozšířen o další a navzájem se obsahově doplňují nebo přidávají nové funkce (internet v televizi, fotky v textu, podcast s videem).¹⁰ Na rozdíl od tisku, který je až na drobné technologické změny v produkci a distribuci do jisté míry pořád stejný, tak nová média mají proměnlivý charakter. S každou aktualizací přichází nová funkce nebo vylepšení uživatelského rozhraní.

Mezi nesporné výhody nových médií patří jejich variabilita, díky které se mohou měnit na základě zpětné vazby uživatelů, která se k developerům dostává téměř okamžitě. Další výhody oproti tradičním mediálním nosičům je jejich velikost. Dnes už je možné si veškeré potřebné informace dohledat na internetu v telefonu a není potřeba se dívat na televizi nebo jít do knihovny. To je nespornou výhodou zejména při dohledávání informací a jejich následném sdílení nebo uchovávání. Nemluvíme pouze o velikosti techniky, která nám informace zprostředkuje ale i o velikosti samotných dat, která je možné kompresovat a snižovat tak jejich nároky na uložení či paměť přenosového zařízení.

Největší slabinou nových médií, která je zároveň jejich největší výhodou, je právě jejich snadná dostupnost. Jak je zmíněno výše, v dnešní době stačí mít chytrý telefon a na internetu je možné dohledat téměř cokoli. Primárním problémem na internetu je snadné sdílení a úprava informací, které zdaleka ne vždycky odpovídají realitě. Mohou být nepodložené nebo dokonce zcela smyšlené. V této části se dostáváme k otázce záměru autora dané informace. Jestli se jedná pouze o nedorozumění, které se dostalo na sociální síť, nebo se jedná o úmyslné sdílení falešných informací bez přiznaného satirického podtextu, jako tomu je například na webu [Paralelnilisty.cz](https://paralelnilisty.cz/).¹¹

⁹ MCQUAIL, Denis. Úvod do teorie masové komunikace. 4. roz. a přeprac. Praha: Portál, 2009. ISBN 80-7178-200-9.

¹⁰ MCQUAIL, Denis. Úvod do teorie masové komunikace. 4. roz. a přeprac. Praha: Portál, 2009. ISBN 80-7178-200-9.

¹¹ Paralelní listy [online]. 2023 [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://paralelnilisty.cz/>

2.1 Sociální sítě

Elektronické sociální sítě jsou tu už od devadesátých let dvacátého století, ale za první sociální síť ve smyslu, jak je známe dnes, označujeme Facebook. Ten byl založen roku 2004 Markem Zuckerbergem a jeho týmem. Měl sloužit jako uzavřená komunikační síť pro studenty Harvard Univerzity.¹² Hlavním účelem sociálních sítí je spojovat lidi a sloužit, jako zprostředkovatel multimediální dálkové komunikace. Spojování lze docílit skrze zájmy uživatelů, jejich potřeby nebo jiné společné prvky, které je přivedou na stejné profily a do uzavřené skupiny zaměřené na konkrétní téma (auta, rybaření, domácí mazlíčci...)¹³ Sociální sítě rovněž nabízí novou cestu pro obchod a sebepropagaci. Stejně jako si může profil vytvořit jakákoliv soukromá osoba, tak existují i firemní profily sloužící k sebepropagaci a komunikaci se zákazníky tím, že se snaží držet soudobých trendů a zkrátka toho, co je na sociálních sítích zrovna aktuální a úderné. V dnešní době již existují i kvalifikované profese zaměřující se na správu sociálních sítí pro různé společnosti nebo mediálně známé osobnosti.

Sociální sítě, jak je chápeme ve spojitosti s novými médii, jsou internetové stránky, na kterých si uživatel může většinou bezplatně vytvořit účet (profil) a skrze něj se dále prezentovat ostatním uživatelům.¹⁴ Sociální sítě jsou velice proměnlivé a neustále se vyvíjejí. V současnosti existuje nespočet sociálních sítí s různým zaměřením, od čistě chatovacích po platformy určené primárně na sdílení videí (Tik Tok) nebo fotografií (BeReal). Mezi nejrozšířenější sociální sítě patří Facebook, Instagram, Twitter, WhatsApp, Snapchat, Tik Tok a YouTube. Relativní novinkou je potom aplikace BeReal, která vám a všem vašim přátelům pošle současně upomínku a vy „musíte“ v reálném čase vyfotit co právě děláte, a to na přední i zadní kameru současně.

Většina sociálních sítí už nemá formu pouze internetové stránky, ale je možné si je pro větší pohodlí stáhnout jako aplikaci do chytrého telefonu. Výše zmiňované platformy Facebook, Instagram a WhatsApp byly dříve samostatně fungujícími sítěmi, dnes ale všechny tři spadají pod Meta Platforms (Facebook). Tento krok neměl u všech dosavadních uživatelů

¹² Facebook Marka Zuckerberga [film]. Dokument BBC o zakladateli nejrozšířenější internetové sociální sítě. 2011 Velká Británie. Délka 58:54 min.

¹³ PAVLÍČEK, Antonín. Nová média a sociální sítě [online]. 2010. Oeconomica, 2010 [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://search.mlp.cz/cz/titul/nova-media-a-socialni-site/3638370/#/getPodobneTituly=deskripty-eq:97604239-amp:key-eq:3638370>

¹⁴ BOYD, M. Donah a B. Nicole ELLISON. Social Network Sites: Definition, History and Scholarship. *Journal of Computer Mediated Communication*. 2007, (13), 220-220-230.

kladné ohlasy a mnoho odborníků nabádá uživatele ke změně platformy. Společně s odkoupením aplikace WhatsApp přišly i nové podmínky pro její uživatele.¹⁵ Mnoho z nich používalo například WhatsApp kvůli větší ochraně soukromí místo Facebooku. WhatsApp měl speciální šifrování zamezující únikům osobních údajů, nebo informací z chatů. Mezi nové podmínky patří hlavně souhlas se sdílením osobních údajů s mateřskou organizací Facebook/Meta Platforms. „Společnost Facebook se potýká s problémy ohledně zabezpečení uživatelských dat dlouhodobě. V roce 2018 na své stejnojmenné sociální síti vypnula funkcionalitu, která umožňovala, aby se uživatelé mohli navzájem dohledat pomocí telefonního čísla. Stalo se tak poté, co britská analytická společnost Cambridge Analytica získala přístup k datům 87 milionu uživatelů bez jejich vědomí či souhlasu.“¹⁶ Stejně jako u všech nových médií je jednou z největších slabín sociálních sítí jejich téměř bezpodmínečná dostupnost veškerým uživatelům. Velké množství z nich má vytvoření uživatelského profilu omezeno spodní věkovou hranicí 18 let. Toto opatření však ani zdaleka není tak úspěšné, jak by se mohlo na první pohled zdát. Za předpokladu, že váš účet není nikým nahlášen a není tak za potřeby jeho přezkoumání je do kolonky datum narození možné napsat jakoukoliv uvěřitelnou sestavu čísel. Na svůj profil nebo do své skupiny si uživatelé mohou sdílet a psát jakékoliv informace a fotky, které nejsou vyhodnoceny jako škodlivé nebo nevhodné. Někdy pracuje daná sociální síť sama a k blokaci dojde na základě algoritmu, a jindy musí dopomoci i samotní uživatelé a příspěvek nahlásit, nebo kontaktovat admina¹⁷ skupiny, aby příspěvek odstranil.

Složitá situace nastává v momentě, kdy na onen škodlivý obsah jako jsou například fake news (Falešné informace, které se tváří, jako zprávy a jsou šířeny na internetu nebo jiných mediálních kanálech. Většinou jsou vytvořeny za účelem ovlivnit názory lidí na různá aktuální témata), dezinformace (Lživé, falešné informace, které jsou šířeny s cílem ovlivnit jedince nebo větší skupinu lidí. Jsou však vymyšlené tak, aby zněly důvěryhodně a pravdivě),¹⁸ konspirační teorie (Teorie věřící, že jisté události nebo situace manipulují podle tajného plánu vlivní lidé, kteří mají nekalé úmysly.) Konspirační teorie mají 6 společných charakteristik, jako předpoklad existence tajného plánu, vliv mocných lidí, podepření teorie „důkazy“, tvrdí, že všechny

¹⁵ Redakce evropy 2, Lidé kvůli novým podmínkám prchají z WhatsAppu. Uživatelé aplikace k odchodu vyzývá i miliardář Elon Musk. Evropa 2, Jan 22, 16.

¹⁶ FIŠER, Miroslav. Facebooku unikla data půlmiliardy lidí a teď se objevila na internetu. Jsou mezi nimi i Češi. Novinky.cz [online]. ČTK, 2021 [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/internet-a-pc-facebooku-unikla-data-pulmiliardy-lidi-a-ted-se-objevila-na-internetu-jsou-mezi-nimi-i-cesi-40355987>

¹⁷ Správce skupiny nebo diskusního vlákna na sociálních sítích – celým názvem administrátor.

¹⁸ MCQUAIL, Denis. Úvod do teorie masové komunikace. 4. roz. a přeprac. Praha: Portál, 2009. ISBN 80-7178-200-9.

události ve světě spolu souvisí. Berou svět černobíle (dobro X zlo) a přikládají vinu určité skupině osob.¹⁹ Situace se může komplikovat, když se na příspěvek s konspirační tematikou naváží další uživatelé, připojí se do diskuse nebo jej začnou bez bližšího přezkoumání šířit dále. Tyto participanty si pro ilustraci můžeme rozdělit do čtyř skupin. Do skupin nejsou zahrnuti uživatelé, kteří daný obsah vytváří a přidávají jej na sociální sítě. Pokud bychom šíření dezinformací a jiného škodlivého obsahu na sociálních sítích přirovnali k šíření nemoci, mohli bychom tyto uživatele označit za pacienta 0. Následné dělení je zjednodušenou autorskou typologií, která byla vytvořena čistě pro účely práce a převážně na základě osobní zkušenosti. Tato typologie je čistě teoretická.

1. První skupinou jsou uživatelé, kteří si obsah nejdříve ověří. Důvodů k takovému kroku může být hned několik, od podezření, že se jedná o lživou zprávu až po čistý nesouhlas s jejím sdělením. Tato skupina je už z principu méně náchylná podlehnout dezinformacím, jelikož má vyšší mediální gramotnost.
2. Druhou skupinou jsou lidé, kteří nezkoumají pravdivost obsahu a jsou přesvědčeni, že je-li to zveřejněno (na internetu), musí to být pravda. Další důvod k nepřezkoumání pravdivosti informace vzniká ve chvíli, kdy daný obsah podporuje jejich osobní přesvědčení (politické, morální etc.).
3. Další skupinou je neutrální třetí strana, která se o obsah vůbec nezajímá a narazila na něj úplnou náhodou při prohlížení sociálních sítí. Uživatelé tohoto typu většinou škodlivý obsah jen přehlédnou a jdou dál.
4. Čtvrtou a poslední skupinou jsou přátelé lidí ze skupiny číslo dvě. Ti na škodlivý obsah narazí právě kvůli tomu, že byl sdílen někým z jejich přátel. To nese pro tuto skupinu jistá rizika, protože „kdyby to byla hloupost tak by to můj kamarád Petr přece nesdílel“. Lidé obecně inklinují k větší důvěře k informacím, které jsou jim zprostředkovány někým, koho znají a věří mu.²⁰

Při působení na sociálních sítích je nezbytné používat kritické myšlení a veškeré dostupné informace si ověřovat. Snadná přístupnost sociálních sítí je jejich největším kladem i záparem. Jedním ze zmiňovaných škodlivých jevů na sociálních sítích, které se snadno a rychle šíří jsou dezinformace.

¹⁹ Cambridge Dictionary: Fake news, Conspiracy Theories, Desinformation. Cambridge Dictionary [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/>

²⁰ Autorské dělení, které bylo vytvořeno čistě pro účely práce a převážně na základě osobní zkušenosti. Tato typologie je čistě teoretická a slouží pro bližší představu o uživatelích sociálních sítí.

2.2 Dezinformace

Dezinformace a fake news jsou Ministerstvem vnitra ČR definovány jako: úmyslně šířené falešné informace. *„Pojem „dezinformace“ znamená šíření záměrně nepravdivých informací, obzvláště pak státními aktéry nebo jejich odnožemi vůči cizímu státu nebo vůči médiím, s cílem ovlivnit rozhodování nebo názory těch, kteří je přijímají. Je pozoruhodné, že tento dnes mezinárodně užívaný pojem pochází nejspíš z ruského дезинформация [dezinformacija], který byl prvně zaznamenán v roce 1949 (jak uvádí např. Oxford English Dictionary).“²¹ Jejich cílem bývá nejčastěji šířit paniku nebo někoho zdiskreditovat. Dále jsou často používány pro manipulaci adresáta a pro změnu jeho názoru.²² Aktuálním případem byly letošní prezidentské volby, kdy užití cenzury mohlo vést k zabránění šíření dezinformací a nevhodné propagandy. Cenzura však použita nebyla.*

Vzhledem ke stále probíhajícímu konfliktu na Ukrajině se mnoho kandidátů opíralo o hesla typu „chci mír, ne válku“. Pokud, se ale podíváme na volební billboardy a plakáty Andreje Babiše, tak si můžeme všimnout, že protiválečný slogan je doplněn o další části. Do povědomí voličů se dostali nejvíce dva konkrétní billboardy s nápisem „Nezavleču Česko do války. Jsem diplomat. Ne voják.“ a „Generál nevěří v mír. Volte mír. Volte Babiše.“. Nejen, že samotné sdělení je za hranou komunikační etiky, jelikož se snaží v potencionálních voličích vzbudit strach a používá na ně psychický nátlak²³, ale setkáváme se zde rovněž s argumentačními fauly nelichotivé asociace. To znamená, že například označení voják nebo generál bylo vnímáno jako ekvivalent pro válku a zabíjení. Těmito volebními materiály se autor snažil voliče konkurenční strany přesvědčit, že jejich kandidát povede Českou republiku do války.²⁴ Celá kampaň byla doplněna o údajné rozesílání řetězových SMS, které jménem dnes už prezidenta Petra Pavla povolávaly k mobilizaci. *„I když policie nenašla všechny potřebné důkazy o autorovi nebo existenci SMS, tak o jejím kolování psala většina médií. Policie nemá důkaz, že by falešná SMS zpráva, která se šířila sociálními sítěmi a vyzývala jménem prezidentského kandidáta Petra*

²¹ Ministerstvo vnitra České republiky. Definice dezinformací a propagandy. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>.

²² Ministerstvo vnitra České republiky. Definice dezinformací a propagandy. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>.

²³ RUSHKOFF, Douglas. Manipulativní nátlak: Proč tak snadno uposlechneme druhé? Hradec Králové: Konfrontace, 2002, 265 s. ISBN 80-86088-07-3.

²⁴ Mikýřova úžasná pouť internetem, 2023, JSME U KONCE, PREZIDENTSKÉ VOLBY 2.0 – FINAL FIGHT, YouTube video[online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: JSME U KONCE | PREZIDENTSKÉ VOLBY 2.0 - FINAL FIGHT - YouTube

*Pavla k mobilizaci, skutečně existovala. Od středy se na výzvu policie neozval nikdo, kdo by zprávu obdržel. České televizi to sdělil mluvčí policejního prezidia Ondřej Moravčík. Šíření neexistující SMS zprávy jako první zpochybnil Deník N.*²⁵ Ať už SMS existovala nebo ne, tak její šíření nebo falešné informování o ní byla dezinformační kampaň, jejíž účelem byla očividně diskreditace Petra Pavla.

3 Cenzura

Abychom se mohli zabývat problematikou cenzury na sociálních sítích, musíme si nejprve říct co je to samotná cenzura. „*Cenzura je potlačování myšlenek a informací, které určité osoby – jednotlivci, skupiny nebo vládní úředníci – považují za nevhodné nebo nebezpečné. Není to o nic složitější, než když někdo řekne: „Nenechte nikoho číst tuto knihu, kupovat časopis nebo sledovat film, protože proti tomu mám námitky! Cenzoři se snaží využít státní moci k tomu, aby vnutili svůj pohled na to, co je pravdivé a vhodné, nebo urážlivé a nevhodné, všem ostatním. Cenzoři tlačí na veřejné instituce, jako jsou knihovny, aby potlačily a odstranily z veřejného přístupu informace, které považují za nevhodné nebo nebezpečné, takže nikdo jiný nemá možnost si materiál přečíst nebo prohlédnout a udělat si o něm vlastní názor. Cenzor chce předjímat materiály pro všechny*“²⁶ ²⁷ Cenzura je mocným prostředkem, skrze který lze kontrolovat tok informací mezi lidmi ve všech sociálních vrstvách a ve veřejné i soukromé komunikaci. Problematickým bodem uvedené definice je fakt, že instituce nebo orgán, který se rozhodne z jakéhokoliv důvodu přistoupit k cenzuře informací v jakémkoliv segmentu má potencionální prostor na ovlivňování názorů svých uživatelů. V České republice jsme se s cenzurou setkali hned v několika vlnách. Za minulého režimu byla cenzura rozsáhlým problémem téměř ve všech kulturních odvětvích, jako je literatura, film, divadlo atd. Nevyhnula

²⁵ MUBEENOVÁ, Alžběta. Policie prověřila falešnou SMS vyzývající jménem Petra Pavla k mobilizaci. Nikdo ji neobdržel. ČT24 [online]. 2023 [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3559836-policie-proverila-falesnou-sms-vyzyvajici-jmenem-petra-pavla-k-mobilizaci-nikdo-ji>

²⁶ ALA AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION. Intellectual Freedom and Censorship Q & A. Online. Ala.org. 2023, 24. 6. 2023. Dostupné z: <https://www.ala.org/advocacy/intfreedom/censorship/faq>. [cit. 2023-11]. Censorship is the suppression of ideas and information that certain persons—individuals, groups or government officials—find objectionable or dangerous. It is no more complicated than someone saying, “Don’t let anyone read this book, or buy that magazine, or view that film, because I object to it!” Censors try to use the power of the state to impose their view of what is truthful and appropriate, or offensive and objectionable, on everyone else. Censors pressure public institutions, like libraries, to suppress and remove from public access information they judge inappropriate or dangerous, so that no one else has the chance to read or view the material and make up their own minds about it. The censor wants to prejudge materials for everyone.

²⁷ Autorský překlad definice cenzury.

se jí však ani média, která byla striktně pro-politická. Komunistická strana měla pod kontrolou téměř vše, co by mohlo nějakým způsobem lidi odvádět od jejich politické ideologie a mohlo by tudíž být vyhodnoceno jako protistátní.²⁸ Když se však podíváme dál do historie, zjistíme že zde byla i sakrální cenzura, která bojovala proti nevhodným protináboženským a primárně pak proticírkevním textům. Dále se zde vyskytovala cenzura za dob protektorátu.²⁹ Mimo Českou republiku se v současné době můžeme setkat s tvrdou formou cenzury v zemích, kde stále panuje totalitní režim. Mezi nejznámější zástupce patří Korejská lidově demokratická republika (KLDŘ), Čínská lidová republika (ČLR) a samozřejmě Ruská federace. Ačkoliv se ani jedna z těchto zemí k cenzuře nebo omezování svých občanů skrze média nepřiznává, tak si níže uvedeme reálné příklady.

Severní Korea „Severokorejský totalitní režim začátkem února spustil masové monitorování a cenzurování telefonních hovorů. Kontrolou vhodnosti se zabývá nově vytvořený úřad označovaný číslem 1080. Ačkoli není zřejmé, jak režim hovory cenzuruje, Severokorejci se musí přinejmenším obávat namátkových kontrol obsahu telefonů.“³⁰ Severní Korea je známá svým uzavřeným diktátorským režimem, který se snad ničeho nebojí více než svého pádu. Cenzuře podléhají nejen soukromé hovory, které by mohly působit jako krok proti režimu. Dále cenzura zabraňuje vstupu jakýchkoliv pro režim nežádoucích vlivů zvenčí. Podobně, jako tomu bylo za komunismu v České republice.³¹

Čínská lidová republika „Dospívá celá generace Číňanů znající internet výrazně jiný, než jaký ho známe my nebo zbytek západního světa. Během posledních deseti let zablokovala čínská vláda Google, Facebook, Twitter a Instagram, stejně tak jako mnoho dalších cizích webových stránek jako třeba The New York Times nebo čínskou Wikipedii.“³² Na tomto

²⁸ WÖGERBAUER, Michael; PÍŠA, Petr; ŠÁMAL, Petr a JANÁČEK, Pavel. V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014. Online. 1. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2491-6. Dostupné z: https://edicee.ucl.cas.cz/images/data/dejiny/Cenzura/V%20obecnem%20zajmu_sv2_po_imprimatur.pdf. [cit. 2023-05-11].

²⁹ WÖGERBAUER, Michael; PÍŠA, Petr; ŠÁMAL, Petr a JANÁČEK, Pavel. V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014. Online. 1. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2491-6. Dostupné z: https://edicee.ucl.cas.cz/images/data/dejiny/Cenzura/V%20obecnem%20zajmu_sv2_po_imprimatur.pdf. [cit. 2023-05-11].

³⁰ HRON, Michal. Žádná kritika komunistické strany. KLDŘ začala cenzurovat hovory, 2015. idnes.cz. <https://www.idnes.cz/>.

³¹ HRON, Michal. Žádná kritika komunistické strany. KLDŘ začala cenzurovat hovory, 2015. idnes.cz. <https://www.idnes.cz/>.

³² HERMOCHOVÁ, Tereza. V Číně dospěla generace, která nikdy neslyšela o Googlu ani Instagramu, 2021. flowee.cz. <https://www.flowee.cz/>.

příkladu můžeme vidět, že se opravdu nejedná o cenzuru na pouze informační bázi, ale o cenzuru celých platform. Každá ze zablokovaných internetových stránek má Číně tamější a vládou snadněji kontrolovatelný ekvivalent.³³

Ruská federace „*Vysoké tresty ale nejsou jediným způsobem, jak putinovský režim hodlá omezit šíření informací, které mu nejsou po chuti. Státní služby mají nově povinnost přejít na využívání výhradně ruských serverů a ze stránek musí odstranit i zahraniční JavaScripty.*“^{34 35} Z veřejně dostupných zdrojů vyplývá, že Rusko prošlo po napadení Ukrajiny „cenzurní reformou“. Putinův režim se snaží udržet své lidi v nevědomosti, respektive se snaží o to, aby lidé nevěděli příliš mnoho. Jednou je útok na Ukrajinu speciální vojenské cvičení a podruhé boj proti nacismu. Pointou však zůstává, že informovanost obyvatel o skutečných důvodech a dopadech války na obě strany je nežádoucí. Pokud by si kdokoliv dovolil tvrdit něco jiného než oficiální Ruské zpravodajské zdroje, byl by automaticky obviněn z šíření dezinformací o Ruské armádě.³⁶

Vedlejším efektem moderní cenzury totalitních států je, že mnoho vrstev tamější populace se nikdy nedozví, že jsou oběti cenzury. Buď se příliš bojí zpochybňovat mediální systém své země a hledat v něm problém, nebo jsou jím ovlivňováni moc dlouho na to, aby ho rozpoznali. Cenzura jako taková neprobíhá pouze na poli zpravodajských médií. Cenzura bývá používána i pro ochranu dětí a mladistvých. Můžeme se s ní setkat v mnoha animovaných seriálech, kde jsou například oblíbeným postavám odstraňovány zlozvyky, které by od nich mohl divák potencionálně převzít. „*Tom a Jerry se dočkali cenzury kvůli kouření*“³⁷ Nejčastěji se jedná o kouření, kdy je cigareta v postprodukci upravena a podle norem dané země nahrazena například lízátkem jako tomu bylo například u americké verze seriálu Naruto nebo u několika nespecifikovaných epizod Toma a Jerryho ve Velké Británii, které prošly rozsáhlým cenzurním stříhem. Omezování originálního obsahu se nevyhnuly ani počítačové hry. Jednou z nejvýraznějších úprav prošla hra Wolfenstein. Ve verzích volně dostupných v Německu byly

³³ HERMOCHOVÁ, Tereza. V Číně dospěla generace, která nikdy neslyšela o Googlu ani Instagramu, 2021. flowee.cz. <https://www.flowee.cz/>.

³⁴ 33. SLÍŽEK, David a SKÁCEL, Ondřej. Novinář Koubský: Putinův cenzurní zákon dokonale zavřel médiím ústa. Z Ruska se stává Severní Korea. Online. Český rozhlas. 2022. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/novinar-koubsky-putinuv-cenzurni-zakon-dokonale-zavrel-mediim-usta-z-ruska-se-8700027>. [cit. 2024-01-11].

³⁵ Skriptovací jazyk.

³⁶ 33. SLÍŽEK, David a SKÁCEL, Ondřej. Novinář Koubský: Putinův cenzurní zákon dokonale zavřel médiím ústa. Z Ruska se stává Severní Korea. Online. Český rozhlas. 2022. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/novinar-koubsky-putinuv-cenzurni-zakon-dokonale-zavrel-mediim-usta-z-ruska-se-8700027>. [cit. 2024-01-11].

³⁷ iDNES.cz, mgb. Tom a Jerry se dočkali cenzury kvůli kouření, 2006. idnes.cz. <https://www.idnes.cz/>.

ze hry odstraněny veškeré svastiky a jiná oficiální nacistická symbolika. Hra se odehrává v antiutopické budoucnosti, kde nacisté neprohráli druhou světovou válku.³⁸

3.1 Cenzura na sociálních sítích

Za předpokladu, že žijeme v demokratické společnosti, kde platí svoboda slova a svoboda projevu je cenzura nepřijatelná. To platí, jak u hmotných, tak u digitálních médií. Výjimkou jsou nenávislné projevy označované jako hate speech. „*any kind of communication in speech, writing or behaviour, that attacks or uses pejorative or discriminatory language with reference to a person or a group on the basis of who they are, in other words, based on their religion, ethnicity, nationality, race, colour, descent, gender or other identity factor.*“³⁹ „*jakákoliv forma komunikace, ve formě mluvené, psané nebo formě jednání, který využívá diskriminační jazyk s odkazem na člena nebo skupinu na základě jejich původu, etnicity, národnosti, rasy, barvy, původu a pohlaví nebo jiného faktoru*“⁴⁰ Tím jsou myšleny příspěvky nebo komentáře, které mají cíleně diskriminační a urážlivý obsah. Většinou jsou takové příspěvky cíleny na nějakou menšinovou skupinu. Pokud je takový příspěvek nahlášen jiným uživatelem, bývá přezkoumán algoritmem a v ojedinělých případech živým člověkem. Následně je odstraněn nebo upraven na neveřejný. Otázkou však zůstává, zda je cenzura jakéhokoliv obsahu v souladu se zákonem a právem, které zastřešuje svobodu projevu a svobodu slova. Ve sporech ohledně cenzury bývá argumentace svobodou projevu asi nejpoužívanější obhajobou strany obviněné z hate speeche nebo šíření jiného škodlivého obsahu. Odpověď na výše zmíněnou otázku je poměrně jednoduchá. Podle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále EÚLP) skutečně nenávislné projevy sloužící k rozpoutání rasových či náboženských nepokojů nejsou ústavně chráněny.

³⁸ SRP, Jan. Wolfenstein v Německu: Hitler bez knírku a žádný hákový kříž, 2017. idnes.cz. <https://www.idnes.cz/> .

³⁹ United Nations Strategy and Plan of Action on Hate Speech. Online, Detailed Guidance on Implementation for United Nations Field Presences, United Nations. 2020. Dostupné z: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/UN%20Strategy%20and%20PoA%20on%20Hate%20Speech_Guidance%20on%20Addressing%20in%20field.pdf. [cit. 2023-05-06].

⁴⁰ Autorský překlad.

EÚLP Článek 10:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společností.“⁴¹

„2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“⁴²

EÚLP Článek 11 odpovídá článku 10 následovně:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování veřejné moci a bez ohledu na hranice.“⁴³

Výklad:

„Podle čl. 52 odst. 3 Listiny je smysl a rozsah tohoto práva stejný jako práva zaručeného EÚLP. Omezení, která na ně mohou být uvalena, proto nesmějí překročit omezení stanovená v čl. 10 odst. 2 úmluvy, aniž jsou dotčena případná omezení, která může soutěžní právo Unie uvalovat na právo členských států zavést opatření pro udělování povolení uvedených ve třetí větě čl. 10 odst. 1 EÚLP.“⁴⁴

⁴¹ FRANCIE. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod: Článek 10 -11, Svoboda projevu. In: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ces. 1953, s. 31.

⁴² FRANCIE. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod: Článek 10, Svoboda projevu. In: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ces. 1953, s. 31.

⁴³ FRANCIE. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod: Článek 10-11, Svoboda projevu. In: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ces. 1953, s. 31.

⁴⁴ Listina základních práv EU: Článek 11 - Svoboda projevu a informací. In: <https://fra.europa.eu/cs/eu-charter/article/11-svoboda-projevu-informaci> [online]. 2007 [cit. 2023-05-11].

3.2 Cenzura na Facebooku

Na sociální síti Facebook se o cenzuru či banování ⁴⁵ uživatelů a nevhodného obsahu, mohou postarat jiní uživatelé nahlášením příspěvku za porušení tzv. zásad komunity. Těch je na výběr hned několik, od zákazu přehnaného obnažování po vydávání se za někoho jiného. Zpracováním nahlášených příspěvků a důvody jejich nahlášení se zabývají speciálně naprogramované algoritmy. Zaměstnanec se správou a cenzurou nevhodného obsahu zabývá jen vzácně. S příchodem nových technologií a stále se zvětšujícím počtem lidské populace přibývá i lidí, kteří se pohybují na sociálních sítích. Každý uživatel má prostor pro sledování, sdílení a vytváření obsahu, který je však „nutné“ nějakým způsobem korigovat a pro bezpečnost všech potenciálních příjemců čtenářů/diváků do jisté míry kontrolovat co se obsahu. Aby bylo možné, bezpečné prostředí udržet v takové míře v jaké je, vzhledem k počtu uživatelů, potřeba, starají se o tuto práci naprogramované algoritmy (umělá inteligence), které vyhodnocují závadnost obsahu na základě přednastavených vzorců. Škodlivý obsah je vyhodnocen na základě grafického obsahu, jako je například nahota. Nejen algoritmus platformy Facebook je citlivý primárně na nahotu na fotografiích a na nevhodnou sestavu slov, nebo vět v jednom příspěvku. ⁴⁶

Ani algoritmus není neomylný, a proto není cenzura naprosto řadového příspěvku nebo zabanování profilu jeho autora na základě chyby nic ojedinělého. Algoritmus je natolik přesný a natolik přísný, že opravdu stačí nevhodná větná skladba, která může být vyhodnocena jako nenávistná nebo urážlivá a váš příspěvek bude v lepším případě odstraněn, v horším případě přijmete trvale o svůj Facebookový účet. Takovým příkladem je událost z roku 2018, kdy byl algoritmem jako škodlivý obsah vyhodnocen i text americké Deklarace nezávislosti. *„Lokální deník The Vindicator chtěl svým čtenářům nabídnout kompletní text Deklarace nezávislosti. Ačkoli se jedná o relativně krátký dokument, rozhodli se ho editoři publikovat na sociální síti postupně ve dvanácti příspěvcích. Každé ráno od 24. června do 4. července 2018 tak vystavovali příspěvek s určitou pasáží. Prvních devět částí bylo publikováno podle plánu, ale desátá část, skládající se z odstavců 27–31, se na stránce neobjevila. Namísto toho The Vindicator obdržel od Facebooku oznámení, že příspěvek „porušuje standardy proti nenávistným projevům.“* ⁴⁷ Na tomto příkladu můžeme vidět, že algoritmus, který se stará o

⁴⁵ Zablokování účtu, aktivity na platformě nebo příspěvku.

⁴⁶ Co (ne)smíte na Facebooku, 2018. vím, kam klikám. <https://www.vimkamklikam.cz/> .

⁴⁷ KILIÁN, Karel. Algoritmus Facebooku označil text americké Deklarace nezávislosti jako „nenávistný obsah“. Živě.cz. <https://www.zive.cz/> .

obsah na sociální síti Facebook má tendenci chybovat při vyhodnocování zda splňuje zásady komunity.

3.3 Společnost pro obranu svobody projevu

Problematika nesprávně vyhodnocených příspěvků se netýká jenom zahraničí. Oběti neoprávněné cenzury se stalo i mnoho Čechů. Bojem proti tomuto bezpráví se mimo jiné zabývá i herní vývojář a spoluzakladatel Společnosti pro obranu svobody projevu (dále SOSP) Daniel Vávra. Společnost SOSP rovněž stojí za peticí proti omezování svobody slova na sociálních sítích, kterou již podepsalo přes 26 000 lidí. Cílem organizace SOSP je prosadit legislativní změny, které by zaštitovaly svobodu projevu ve všech jeho formách.⁴⁸ Kampaň organizace je velice cílevědomá a v mnoha bodech právně podložena. Místy se ale může jevit jako radikální. „*Nesmíte nenávidět, neboli hate speechovat. Téměř jakákoliv kritika kohokoliv se dá označit za nenávist vůči jeho víře, původu, přesvědčení, osobě, věku, zdraví či pohlaví jak to definuje zákon. Máme tu tedy jakési další neexistující novodobé právo. Právo nebýt uražen.*“⁴⁹ Tento citát je ze záznamu veřejného slyšení k petici proti omezování svobody slova na sociálních sítích na poli poslanecké sněmovny parlamentu České republiky. Je pravda že „svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého“, a že každý může být uražen, téměř čímkoliv se rozhodne být uražen, ale tato argumentace opravdu není tak černobílá a uplatnitelná v každé situaci nebo konfliktu. Uvedeme-li si fiktivní ilustrační situaci, kdy jsou zablokovány dva příspěvky, z nichž jeden by vyjadřoval otevřenou podporu nacismu a druhý by si stěžoval na současnou vládu, tak není možné k jejich zablokování přistupovat stejně. Příspěvek na podporu nacismu by byl pravděpodobně vyhodnocen jako hate speech a následně zablokován. Oproti tomu příspěvek, který si stěžoval na vládu, by být zablokován neměl. Příklad nebere v potaz možná jiná porušení zásad komunity, jako jsou expresivní výrazy, urážky na cti etc.

Daniel Vávra má pravdu v bodě, že žijeme v demokratické společnosti a státním zřízením je republika. „*Republika (z latinského res publica, věc veřejná) je forma vlády, ve které je země považována za veřejnou záležitost, nikoliv vlastnictví vládců. Primární instituce v republice jsou ustavovány skrze demokracii, oligarchii či aristokracii. Republika je opakem*

⁴⁸ Naše aktivity. Společnost pro obranu svobody projevu. <https://www.sosp.cz/>.

⁴⁹ Společnost pro obranu svobody projevu, 2022, Veřejné slyšení k Petici proti omezování svobody slova na sociálních sítích, YouTube video. Dostupné z: URL. <https://www.youtube.com/>

monarchie, jelikož panovník není hlavou státu.“⁵⁰ V takovém případě je dle české legislativy cenzura a omezování svobody projevu nepřípustná. Toto tvrzení se opírá o Listinu základních práv a svobod. Konkrétně o článek 17 odstavec 3, kde je psáno, že „*cenzura je nepřípustná*“⁵¹ Pokud se ale podíváme na článek 17, ale na odstavec 4 tak se můžeme dočíst, že „*Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.*“⁵² Sdělení této části je téměř totožné s částí Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, která by se dala volně interpretovat tak, že v zájmu udržení soudržnosti státu a bezpečnosti všech podléhají práva na svobodné získávání a šíření informací podmínkám a případně sankcím, které jsou ukotveny v zákoně daného státu. (Viz. EÚLP článek 10 a 11 výše).

4 Prospěšná cenzura?

Když se odkloníme od legislativní stránky otázky cenzurování médií, můžeme se plně zaměřit na podstatu práce, která má za úkol zjistit, zda je nezbytné sociální sítě regulovat. Hlavním problematickým aspektem při špatném vyhodnocení vhodnosti obsahu na sociálních sítích je, že opravdové dezinformační, nenávistné či jiné zdroje závadného obsahu postihu často uniknou a oběťmi jsou řadový uživatelé. Vyhodnotit podstatu příspěvku nebo jeho kontextu je mnohdy složité i z pozice živého člověka, a tím spíše skrze algoritmus umělé inteligence.

Cenzura je naší společností odsuzována a vnímána převážně negativně. To může být následkem předchozí zkušenosti s cenzurou v minulém režimu, nebo kvůli podvědomému strachu z omezování osobní svobody. Položme si, ale otázku zda není jistá míra regulace některých informací nebo informačních zdrojů vlastně prospěšná, ba dokonce potřebná pro ochranu všech uživatelů sociálních sítí a není-li tudíž i ve veřejném zájmu. „*Veřejný zájem (angl. public interest) je celoskupinový zájem, tj. takový zájem, který přesahuje zájem*

⁵⁰ BOHN, G. Henry. The Standard Library Cyclopaedia of Political, Constitutional, Statistical and Forensic Knowledge; London, 1848.

⁵¹ Listina základních práv a svobod, Listina základních práv a svobod, Hlava druhá, Oddíl druhý, Článek 17 odstavec 3.

⁵² Listina základních práv a svobod, Listina základních práv a svobod, Hlava druhá, Oddíl druhý, Článek 17 odstavec 4.

jednotlivce či pouhé frakce.“⁵³ Můžeme se na tuto otázku dívat z pohledu utilitarismu, jehož cílem je maximalizovat dobro a minimalizovat utrpení pro co největší počet lidí. Jinými slovy „*potřeby většiny převažují nad potřebami menšiny nebo jednotlivce.*“⁵⁴ V takovém případě je cenzura nebo blokáce uživatelů šířících prokazatelně škodlivý obsah za účelem ochrany většiny správným krokem i za předpokladu, že by se daní uživatelé mohli následně odvolat na svobodu projevu a omezování osobních svobod. Omezování dezinformací a konspiračních stránek může všem ulehčit působení na sociálních sítích a přispět k bezpečnějšímu pohybu na internetu.

Daniel Vávra však tuto myšlenku napadá poměrně pádným argumentem, podle kterého by uživatelé měli mít přístup ke všem dostupným informacím a rozhodovat se podle svého. „*Pokud lidu někdo znemožní přijímat všechny nefiltrované informace, znemožňuje mu se svobodně rozhodovat.*“⁵⁵ Tato argumentace je určitě použitelná a do jisté míry je proti ní složité najít stejně silný protiargument. Bohužel, ale nežijeme v ideálním světě, kde mají všichni stejné předpoklady k vyhodnocování informací nebo se nacházejí na stejné aktuální úrovni (vzdělání, věk, zdravotní stav, sociální status...). Každý člověk má právo na to si utvářet vlastní názor. Podívejme se, ale na ilustrační příklad, kdy žáka prvního stupně základní školy, seniora v pokročilém věku a studenta mediálních věd postavíme před stejnou sestavu uměle vytvořené směsi informací, z níž některé budou podložené a některé budou dezinformace. Nemůžeme očekávat, že všichni vyhodnotí předložené informace stejně, a že všichni zúčastnění se shodnou na pravdivosti stejných informací, aspoň ne ve všech bodech.

Ať už se rozhodneme cenzurovat se sebelepšími úmysly, tak je zde bohužel velmi tenká hranice mezi následováním veřejného zájmu a zneužíváním cenzury pro dosažení osobních cílů, jako je udržení politického zřízení nebo ideologie. K tomuto účelu je cenzura zneužívána například v Korejské lidově demokratické republice. Dalším příkladem nepřiměřené cenzury je Velká Británie, kde se v trestním právu vyskytuje relativně nový termín „Non-Crime Hate Incidents“. Za Non-Crime Hate Incidents jsou označovány situace, kdy pachatel řekne, napíše nebo v dnešní době sociálních sítí veřejně sdílí zcela legální a nezávadný obsah, který by však mohl někoho urazit. Takové případy jsou podle těchto regulí následně vyhodnoceny jako potenciálně nebezpečné a na jejich základě se jejich iniciátor může dostat do „konfliktu“

⁵³ PECINA, Tomáš. Veřejný zájem. Online. In: Iuridictum, 2006, s. 1. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/index.php?title=Ve%C5%99ejn%C3%BD_z%C3%A1jem&action=history. [cit. 2023-08-10].

⁵⁴ Spock, Star Trek – the Wrath of Khan, 1982.

⁵⁵ Společnost pro obranu svobody projevu, 2022, Veřejné slyšení k Petici proti omezování svobody slova na sociálních sítích, YouTube video. Dostupné z: URL. <https://www.youtube.com/>

s policií. „*A non-crime hate incident (NCHI) means an incident or alleged incident which involves or is alleged to involve an act by a person ('the subject') which is perceived by a person other than the subject to be motivated - wholly or partly - by hostility or prejudice towards persons with a particular characteristic.*“⁵⁶ „Incident z nenávisti, který není trestným činem (NCHI) znamená incident nebo údajný incident, který zahrnuje nebo údajně zahrnuje jednání osoby („subjektu“), které je vnímáno jinou osobou než subjektem, který má být motivován zcela nebo částečně nepřátelstvím nebo předsudky vůči osobám se zvláštní charakteristikou.“⁵⁷ Policie se musí řídit návodem jak v takových případech jednat, jak je správně vyhodnotit a zda bude celá situace uvedena v trestním rejstříku podezřelé osoby. Non-Crime Hate Incidents se v podstatě snaží být střední cestou mezi plným omezením svobody projevu a cenzurou hate speeche. Toto opatření se snaží chránit ono pomyslné právo na to, nebýt uražen.

Pokud bychom, ale cenzuru a lehkou formu omezení svobody projevu využili například pro zablokování dezinformačních webů, řetězových emailů nebo konspiračních kampaní pro dobro většiny, nebylo by to potom opravdu ve veřejném zájmu? Boj proti dezinformacím, fake news a konspiračním teoriím je dlouhodobý problém, se kterým se potýkáme již mnoho let. Tvrdý zásah proti jejich šířitelům a iniciátorům by však teoreticky mohl tento boj urychlit a přiblížit jeho konec.

5 Obsahová analýza – Anopress

V této části Bakalářské práce se dostáváme k praktické části celého textu, kdy budeme porovnávat jakým způsobem je v českém deníku *Blesk* komunikováno téma mediální gramotnosti seniorů v různých kontextech. I přes to, že primárním tématem práce byla cenzura na sociálních sítích, tak pro její celistvost, byla potřeba i obsahová analýza mediálních zdrojů, která se od tématu částečně odklání. Důvodem je lepší dostupnost zdrojů pro obsahovou analýzu, jejíž téma však stále souvisí s potenciálními hrozbami na internetu, před kterými nás může ochránit nejen zmiňovaná cenzura ale také zvyšování úrovně mediální gramotnosti. „*Komunikování a obchodování na síti je čím dál jednodušší. Klikáme a ztrácíme ostražitost.*“

⁵⁶ Statutory guidance: Non-Crime Hate Incidents: Code of Practice on the Recording and Retention of Personal Data (accessible). Online. In: Gov.uk. Great Britain, 2023. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/non-crime-hate-incidents-code-of-practice/non-crime-hate-incidents-code-of-practice-on-the-recording-and-retention-of-personal-data-accessible>. [cit. 2023-05-12].

⁵⁷ Autorský překlad znění definice Non-Crime Hate Incidents.

*Nejohroženější skupinou jsou děti a senioři*⁵⁸. Všeobecně se věří, že jednou ze skupin nejnáchylnějších k podléhání dezinformacím, konspiračním teoriím, online podvodům apod. jsou senioři (lidé ve věku 60 až 65 let). My budeme zkoumat jakou formou, a zda vůbec bylo toto téma v uplynulých letech zmiňováno a případně v jakém kontextu. Zda měl deník *Blesk* i samostatné články zaměřené na mediální gramotnost seniorů, nebo se o nich zmiňoval pouze okrajově v rámci článků o dezinformacích nebo podvodech na sociálních sítích. Vyhledávání ohraničovalo časové období od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2023. V tomto období se odehrálo poměrně velké množství událostí s celosvětovým rozsahem, kterým byla věnována velká mediální pozornost. Migrační krize, epidemie covidu 19, válka na Ukrajině a další. Všechny tyto události měly jeden společný jmenovatel, kterým byla eskalace šíření dezinformací o daném tématu. Kdybychom si měli uvést asi nejznámější příklady dezinformací k výše uvedeným tématům tak by to určitě bylo rozdělování migrantů do českých domácností, čipy v očkování proti covidu 19 a v neposlední řadě proruské dezinformace, které „informovali“ o válce na Ukrajině tak, aby kroky Ruska působili ospravedlnitelně apod. Komparované zdroje byly dohledány pomocí mediální databáze Anopress a na základě vyhledávaných slovních spojení: „*mediální gramotnost AND senioři*“, „*senioři AND dezinformace*“, „*bezpečnost na internetu AND senioři*“, „*cenzura AND senioři*“, „*konspirace AND senioři*“ a „*fake news AND senioři*“. Celkem se podařilo dohledat cca 100 výsledků, ale vzhledem k tomu, že u hledaných slovních spojení se výsledky často duplikovaly, nebo neobsahovali dostatečné množství obsahu k tématu, bylo explicitně k naší analýze vybráno 16 článků z různých rubrik.

Před závěrem, analýzy je nutné ještě zmínit, že vzhledem k tématu článků byly také porovnány prvky, které byly shodné ve více zdrojích najednou. Proto mohou výsledná čísla přesáhnout počet článků samotných. Celkem v deseti případech bylo na seniory pohlíženo jako na oběti. V šesti byli zmiňováni jako skupina náchylná k podléhání dezinformacím, konspiračním teoriím a podvodům na sociálních sítích. Nejčastějším argumentem pro toto tvrzení byla zvýšená míra důvěry a absence vyšší úrovně kritického myšlení u starších lidí. Nejčastěji zmiňované věkové rozmezí bylo 55 – 65 let. Ve dvou případech jsme se mohli setkat s tzv. victim blamingem, kdy je oběti prisuzován podíl viny na sdílení například řetězových e-mailů, odesílání peněz následkem uvěření online podvodu apod. Pozitivním výsledkem je deset případů, kdy byl ve značné míře kladen důraz na mediální gramotnost a její budování i v pokročilém věku. Součástí článků rovněž bylo i přímé odkázání na příslušnou organizaci,

⁵⁸ Aktuálně.cz. Nebezpečný internet. Kyberšmejdí útočí na důvěřivé seniory [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/>.

kteřá se touto problematikou zabývá. Mezi nejčastěji jmenované patří nezisková organizace Elpida a projekt Fakescape. Bulvární deník *Blesk* zde zastává funkci veřejnoprávního média a informuje nejen o problematice mediální gramotnosti, ale také o mediální gramotnosti seniorů čímž přesahuje hranice svého žánru.

Po důkladném pročetní všech dohledaných zdrojů můžeme s jistotou říct, že mediální gramotnost seniorů, mediální gramotnost a obecně bezpečnost na internetu jsou témata, která je potřeba řešit a minimálně skřze deník *Blesk* jsou veřejnosti prezentována. Co však potvrdit nemůžeme, je zda se zvýšila frekvence dezinformací nebo fake news například v období covidu. Na první pohled by se mohlo zdát, že ano. Když se ale vrátíme ke starším nebo naopak novějším zdrojům, tak dezinformace, online podvody i konspirační teorie s různou tematikou nejsou exkluzivním jevem, jehož výskyt by byl podmíněn nějakou událostí s větším dopadem. Jediným výraznější odchylkou je, že se vždy na aktuálně medializované téma začali nabalovat a přizpůsobovat mu svůj obsah nebo své sdělení. To nás opět vrací ke covidové pandemii, válce na Ukrajině, migrační krizi, ale v lokálním měřítku například také k parlamentním nebo prezidentským volbám. Mediální gramotnost seniorů je komunikována i v člancích, pro které to není primárním tématem, ale souvisí to s ní. Nejčastěji na ni můžeme narazit v souvislosti s dezinformacemi, fake news, online podvody a konspiračními teoriemi, kde je jí věnována pozornost alespoň v rámci osvěty a varování před danou problematikou.

5.1 Potter Box

Definice:

*"Mediální gramotnost seniorů se týká schopnosti starších jedinců porozumět, kriticky hodnotit a efektivně využívat různé formy médií a informačních technologií, včetně internetu, sociálních sítí, televize a tisku, za účelem efektivní komunikace, sociální integrace a osobního rozvoje."*⁵⁹

Hodnoty:

Objektivita: Mezi hlavní hodnoty, které by novinář měl zastávat je objektivita a nestrannost. To platí ve všech segmentech. Mediální sdělení by nikdy nemělo sklouznout k zaujatosti nebo victim blamingu (obviňování obětí) seniorů.

Respekt: Je důležité zachovat respekt k seniorům. Zachovat jejich důstojnost a podporovat jejich individuální schopnosti. Nesmíme zapomínat na to, že každý senior je jiný a nemůžeme v médiích potlačovat jejich individualitu jen na základě jedinců s nižší úrovní mediální gramotnosti.

Spravedlnost: Prezentace seniorů v médiích musí být spravedlivá a vyvážená. Musí se vyhýbat zbytečným stereotypům a naopak posilovat pozitivní příklady, které ukazují, že i senioři mohou být rovnocennými a kritickými uživateli médií. Vždycky by v médiích měli být zmíněny obě strany. Jak senioři, kteří s pohybem v médiích nemají problém, tak senioři s nižší mediální gramotností.

Vzdělávání: Když se na to podíváme v návaznosti na analyzované mediální zdroje, mnoho z nich se zaměřovalo i na vzdělávání svých čtenářů, nebo alespoň na jejich navedení na příslušnou vzdělávací organizaci.

Principy:

Celoživotní vzdělávání: Povzbuzení seniorů přiučit se něčemu novému, co jim pomůže se lépe pohybovat v moderním mediálním světě. Rozvoj kritického myšlení v kontextu konzumace médií. Zároveň je zde i rozvoj technických dovedností.

⁵⁹ SMITH, J. (2020). Understanding media literacy among seniors. *Journal of Aging Studies*, 10(2), 123-135.

Inkluzivita: To opět souvisí s objektivitou. Všichni senioři by měli mít možnost být součástí diskuse o mediální gramotnosti bez ohledu na věk, sociální zázemí apod. Zároveň by všichni měli mít možnost si mediální gramotnost zdokonalit

Podpora: žurnalista by měl být iniciativní a propagovat programy zaměřené na zlepšení mediální gramotnosti seniorů. Podílet se na informovanosti veřejnosti o této problematice a případně na jejím řešení.

Informovanost: Je důležité komunikovat s respektem k seniorům a zároveň jasně a srozumitelně předávat informace o mediální gramotnosti. Abychom mohli toto téma vůbec veřejně publikovat, je nejprve nutné tuto problematiku důkladně prozkoumat a případně se dovzdělat samostudiem.

Loajality:

Senioři: Mezi hlavní loajality patří loajalita vůči seniorům, o kterých novinář píše. Je jeho zodpovědností, aby bylo vše uvedené pravdivě a bez jakékoliv dehonestace. Zároveň ale tak, aby článek byl k užítku i samotným seniorům.

Další uživatelé: Pokud jde o téma mediální gramotnosti seniorů, je žurnalista zodpovědný i za další uživatel daného média. Každý z nich má pravděpodobně ve svém okolí seniora, kterého zná nebo je s ním příbuzný. Z toho vyplývá, že ovlivněním dalších uživatelů může být přínosné i pro seniory.

Objektivita: Žurnalista by měl být loajální k objektivitě a pravdivosti ve svém zpravodajství.

Sám k sobě: Mezi další důležité loajality patří loajalita k sobě sama. Ke svému svědomí a svému morálnímu nastavení, na základě kterého by člověk měl spíše seniorům pomáhat nebo je bránit, než je dehonestovat nebo obviňovat.

Závěr Potter boxu:

Na základě analýzy pomocí Potter boxu a zmíněných Faktů, hodnot, principů a loajalit můžeme říct, že komunikovat téma mediální gramotnosti seniorů není samo o sobě nijak eticky sporné. To platí za předpokladu, že cílem medializace problematiky je zajištění respektu k seniorům a jejich individuálním potřebám, ochrana jejich zájmů a jejich důstojnosti. Dále je potřeba dodržet morální zásady a zásady slušného chování. Žurnalisté by měli podporovat celoživotní vzdělávání seniorů v oblasti mediální gramotnosti a iniciovat propagaci programů, které jsou na to zaměřeny. Zkoumané mediální zdroje se ve velké většině těchto zásad držely a opravdu

se podíleli na propagaci problematiky mediální gramotnosti seniorů a vyvarovali se victim blamingu i dehonestaci seniorů.

6 Mediální výstup

Součástí bakalářské práce je také praktický mediální výstup. Ten se skládá z hlavního a vedlejšího výstupu z volitelných ateliérů, které student v průběhu studia absolvoval. Primárním zvoleným ateliérem je rozhlasová tvorba pod vedením paní Michaely Veteškové a praktickým výstupem je podcast zaměřený na mediální gramotnost seniorů. Hostem podcastu je sociální gerontoložka paní Mgr. Lucie Vidovičová, Ph.D. z Masarykovy Univerzity v Brně. Cílem podcastu bylo mimo jiné vyvrátit některé zažitě stereotypy ohledně seniorů na internetu, rozebrat tvrzení, že senioři jsou jednou z nejohroženějších uživatelů médií, ale také odpovědět na otázku, zda dnešní společnost klade dostatečný důraz na rozvoj mediální gramotnosti seniorů a na celoživotní vzdělávání obecně. Výsledná délka podcastu dosáhla stopáže 00:24:12. Jako sekundární ateliér byla zvolena textová tvorba pod vedením Mgr. Ivany Pustějovské. Výsledkem ateliéru je anotace k bakalářskému podcastu.

Mediální výstup je dostupný pod tímto odkazem:

<https://owncloud.cesnet.cz/index.php/s/rBGjenDsTTC43oh>

Závěr

Hlavním tématem této práce byla neoprávněná moderní cenzura na sociální síti Facebook, ale také nalezení odpovědi na otázku, jestli jistá forma tvrdší cenzury nebo regulace některých příspěvků, témat a uživatelů může být prospěšná nebo dokonce nutná. Cílem této práce je představit problematiku cenzury na sociálních sítích a analyzovat ji z různých úhlů. S ohledem, na veškeré dostupné zdroje, které byly použity při psaní této práce, a s přihlédnutím k české a evropské legislativě týkající se této problematiky, zůstává jedna věc neměnná. To, že je potřeba chránit svobodu slova a svobodu projevu. Je pravda, že cenzura je mocným nástrojem, který může být snadno zneužit. Za předpokladu, že se to, ale nestane, a bude cenzura aplikována pod dohledem k tomu vytvořené instituce, může přispět k bezpečnějšímu fungování na sociálních sítích beze strachu, že každý druhý příspěvek je dezinformační podstaty nebo jde o jinou formu škodlivého obsahu. Rovněž by se tím mohl minimalizovat počet náhodných blokadí následkem selhání algoritmu. Vždycky se najde někdo, kdo bude proti a bude argumentovat svobodou projevu a tím, že lidé mají právo na přijímání všech informací, aby si mohli utvářet vlastní názor. Pokud chceme striktně bránit svobodu projevu ve všech aspektech, je nutné rapidně zvýšit mediální gramotnost a budovat ji v každém věku. Pokud bude nadále větší procento populace inklinovat k podléhání dezinformacím a konspiračním teoriím jako například, že je země placatá tak je pro ochranu lidí, kteří by se touto konspirační teorií mohli nechat dále ovlivnit potřeba zamezit jejímu šíření.

Možným řešením tohoto potencionálního problému by bylo vytvoření platformy pod záštitou výše zmíněné hypotetické organizace. Na této platformě by bylo možné dohledat veškerý cenzurovaný obsah, společně s odůvodněním, proč byl odstraněn. Zároveň by zde bylo obsaženo vysvětlení, proč se jedná o dezinformace, konspirace atd. Není však žádoucí pro uživatele ani správce sociálních sítí, aby se omezování svobody projevu dostalo do stejného stádia jako například ve Velké Británii (viz cenzura a Non-Crime Hate Incidents). Proto musejí být jasně vytyčené hranice.

Jistá forma cenzury nebo omezování informací, které by bylo striktně vymezeno a vyhrazeno pro konkrétní informační žánry může nepochybně sociálním sítím prospět a je ve veřejném zájmu jelikož může ochraňovat všechny uživatele sociálních sítí. Dalším nezbytným krokem k případné realizaci je, aby se o vyhodnocování informací starali živé lidské bytosti, nebo minimálně umělá inteligence s lidskou kontrolou. Jak je možné vidět na Facebooku, tak

zatím nejsme, tak daleko, aby naprogramovaný algoritmus tato posouzení provedl bezchybně sám.

Anotace

Bakalářská práce zkoumá cenzuru a blokování obsahu na sociálních sítích, zejména potom na platformě Facebook. Práce analyzuje neoprávněné blokace. Hlavním cílem je zjistit, jestli určitá forma cenzury může být prospěšná. Práce vychází z literatury, právních norem a případových studií. Práce se snaží přiblížit problematiku cenzury z různých úhlů a hledat odpovědi na otázky týkající se svobody projevu online. Součástí práce je i obsahová analýza mediálních zdrojů a Potter box. V neposlední řadě je doplněna o praktický výstup ve formě podcastu.

Příjmení a jméno autora: Matěj Amos Beran

Název fakulty a katedry: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity

Palackého v Olomouci, Katedra komunikačních studií

Název bakalářského projektu: Cenzura na Facebooku – Cancel culture ve veřejném zájmu

Jméno vedoucího bakalářského projektu: Mgr. Renáta Sedláková, Ph.D.

Počet stran: 36

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 39

Rok obhajoby: 2024

Klíčová slova: sociální sítě, cenzura, Facebook, svoboda projevu, svoboda slova, nová média

Abstract

Censorship on Facebook – Cancel Culture in the Public Interest

The bachelor's thesis examines censorship and content blocking on social media platforms, particularly focusing on Facebook. The author analyzes unjustified content blocks and investigates whether certain forms of censorship can be beneficial. The work is based on literature, legal norms, and case studies. It explores the issue of censorship from various angles and seeks to answer questions related to freedom of expression online. The thesis also includes a content analysis of media sources and the Potter box. Additionally, it is complemented by a practical output in the form of a podcast.

Author's surname and first name: Matěj Amos Beran

Name of the faculty and department: the Cyril and Methodius Theological

Faculty of Palacký University in Olomouc, Department of Communication Studies

Title of bachelor project: Censorship on facebook – cancel culture as a public interest

Name of the supervisor of the bachelor project: Mgr. Renáta Sedláková, Ph.D.

Number of pages: 36

Number of appendices: 0

Number of literature used: 39

Year of defence: 2024

Keywords: social networks, censorship, Facebook, freedom of expression, freedom of speech, new media

Zdroje

1. Aktuálně.cz. Nebezpečný internet. Kyberšmejdí útočí na důvěřivé seniory [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/>.
2. ALA AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION. Intellectual Freedom and Censorship Q & A. Online. Ala.org. 2023, 24. 6. 2023. Dostupné z: <https://www.ala.org/advocacy/intfreedom/censorship/faq>. [cit. 2023-11].
3. BOHN, G. Henry. The Standard Library Cyclopedia of Political, Constitutional, Statistical and Forensic Knowledge; London, 1848.
4. BOYD, M. Donah a B. Nicole ELLISON. Social Network Sites: Definition, History and Scholarship. Journal of Computer Mediated Communication. 2007, (13), 220-220-230.
5. Listina základních práv a svobod, Hlava druhá: Cenzura je nepřípustná. *Oddíl druhý*.
6. *Co nesmíte na internetu*. Online. Víím kam klikám. 2018. Dostupné z: <https://www.vimkamklikam.cz/>. [cit. 2024-04-10].
7. Centrum Elpida. Centrum Elpida [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://centrum.elpida.cz/>.
8. Cambridge Dictionary: Fake news, Conspiracy Theories, Desinformation. Cambridge Dictionary [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/>
9. *Definice dezinformací a propagandy*. Online. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/>. [cit. 2024-04-10].
10. FRANCIE. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod: Článek 10, Svoboda projevu. In: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ces. 1953, s. 31.
11. Facebook Marka Zuckerberga [film]. Dokument BBC o zakladateli nejrozšířenější internetové sociální sítě. 2011 Velká Británie. Délka 58:54 min.
12. FIŠER, Miroslav. Facebooku unikla data půlmiliardy lidí a teď se objevila na internetu. Jsou mezi nimi i Češi. Novinky.cz [online]. ČTK, 2021 [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/internet-a-pc-facebooku-unikla-data-pulmiliardy-lidi-a-ved-se-objevila-na-internetu-jsou-mez-nimi-i-cesi-40355987>
13. FORETOVÁ, Petra. LABYRINTEM (TEORIE) HYPERTEXTU: Mediální a textuální aspekty nelineárních textů [online]. Olomouc, 2022, 50 s. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: https://kmsz.upol.cz/fileadmin/userdata/FF/katedry/kzu/publikace_obalky/download/kmk_Foretova_2022_sample.pdf. UPOL.
14. Fakescape [online]. 2022 [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.fakescape.cz/>
15. HALL, Evelyn Beatrice. The Friends of Voltaire [online]. Cornell University Library, 2009. ISBN 1113152133, 978-1113152138.

16. *Číně dospěla nová generace: Nikdy neslyšela o Googlu ani Instagramu.* Online. HERMOCHOVÁ, Tereza. Flowee. 2022. Dostupné z: <https://www.flowee.cz/civilizace/9497-cina-ma-novou-dospelou-generaci-nikdy-neslyšela-o-googlu-ani-instagramu>. [cit. 2024-04-10].
17. *Žádná kritika komunistické strany. KLDŘ začala cenzurovat hovory.* Online. HRON, Michal. IDnes. 2015. Dostupné z: https://www.idnes.cz/mobil/tech-trendy/cenzura-hovoru-klr.A150219_113401_mob_tech_hro. [cit. 2024-04-10].
18. JIRÁK, Jan a Radim WOLÁK. Mediální gramotnost: nový rozměr vzdělávání. Praha: Radioservis, 2007. ISBN 978-80-86212-58-6.
19. *Algoritmus Facebooku označil text americké Deklarace nezávislosti jako „nenávistný obsah“.* Online. KILIÁN, Karel. Živě.cz. 2015. Dostupné z: <https://www.zive.cz/clanky/algoritmus-facebooku-oznacil-text-americke-deklarace-nezavislosti-jako-nenavistny-obsah/sc-3-a-198383/default.aspx>. [cit. 2024-04-10].
20. Listina základních práv EU: Článek 11 - Svoboda projevu a informací. In: <https://fra.europa.eu/cs/eu-charter/article/11-svoboda-projevu-informaci> [online]. 2007 [cit. 2023-05-11].
21. Ministerstvo vnitra České republiky. Definice dezinformací a propagandy. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>.
22. MANOWICH, Lev. The Language of New Media [online]. Cambridge: MIT Press, 2002, 352 s. [cit. 2023-08-29]. ISBN 0262632551.
23. MCQUAIL, Denis. Úvod do teorie masové komunikace. 4. roz. a přeprac. Praha: Portál, 2009. ISBN 80-7178-200-9.
24. Mikýřova úžasná pouť internetem, 2023, JSME U KONCE, PREZIDENTSKÉ VOLBY 2.0 – FINAL FIGHT, YouTube video[online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: JSME U KONCE | PREZIDENTSKÉ VOLBY 2.0 - FINAL FIGHT - YouTube
25. MUBEENOVÁ, Alžběta. Policie prověřila falešnou SMS vyzývající jménem Petra Pavla k mobilizaci. Nikdo ji neobdržel. ČT24 [online]. 2023 [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3559836-police-proverila-falesnou-sms-vyzyvajici-jmenem-petra-pavla-k-mobilizaci-nikdo-ji>
26. Mediální gramotnost. Evropská komise [online]. 2023 [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/policies/media-literacy>.
27. *Naše aktivity.* Online. Společnost pro obranu svobody projevu. Dostupné z: <https://www.sosp.cz/nase-aktivity/>. [cit. 2024-04-10].
28. Paralelní listy [online]. 2023 [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://paralelnilisty.cz/>

29. PAVLÍČEK, Antonín. Nová média a sociální sítě [online]. 2010. *Oeconomica*, 2010 [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://search.mlp.cz/cz/titul/nova-media-a-socialni-site/3638370/#/getPodobneTituly=deskripty-eq:97604239-amp:key-eq:3638370>
30. PECINA, Tomáš. Veřejný zájem. Online. In: *Iuridictum*,. 2006, s. 1. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/index.php?title=Ve%C5%99ejn%C3%BD_z%C3%A1jem&action=history. [cit. 2023-08-10].
31. Republika. Online. In: *Wikipedia: the free encyclopedia*. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020, 2023. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Republika>. [cit. 2023-07-22].
32. RUSHKOFF, Douglas. *Manipulativní nátlak: Proč tak snadno uposlechneme druhé?* Hradec Králové: Konfrontace, 2002, 265 s. ISBN 80-86088-07-3.
33. SLÍŽEK, David a SKÁCEL, Ondřej. Novinář Koubský: Putinův cenzurní zákon dokonale zavřel médiím ústa. Z Ruska se stává Severní Korea. Online. *Český rozhlas*. 2022. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/novinar-koubcky-putinuv-cenzurni-zakon-dokonale-zavrel-mediim-usta-z-ruska-se-8700027>. [cit. 2024-01-11].
34. SMITH, J. (2020). Understanding media literacy among seniors. *Journal of Aging Studies*, 10(2), 123-135.
35. Sociální síť. Online. In: *Wikipedia: the free encyclopedia*. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020, 2023. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Soci%C3%A1ln%C3%AD_s%C3%AD%C5%A5&action=history. [cit. 2023-07-22].
36. Statutory guidance: Non-Crime Hate Incidents: Code of Practice on the Recording and Retention of Personal Data (accessible). Online. In: *Gov.uk*. Great Britain, 2023. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/non-crime-hate-incidents-code-of-practice/non-crime-hate-incidents-code-of-practice-on-the-recording-and-retention-of-personal-data-accessible>. [cit. 2023-05-12].
37. United Nations Strategy and Plan of Action on Hate Speech. Online, Detailed Guidance on Implementation for United Nations Field Presences, United Nations. 2020. Dostupné z: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/UN%20Strategy%20and%20PoA%20on%20Hate%20Speech_Guidance%20on%20Addressing%20in%20field.pdf. [cit. 2023-05-06].
38. Veřejné slyšení k Petici proti omezování svobody slova na sociálních sítích [video]. Společnost pro obranu svobody projevu. 6. 12. 2022, 2:14:08. [24. 06. 2023]. https://www.youtube.com/watch?v=M1VVNnnLVDs&t=2907s&ab_channel=Spole%C4%8Dnostproobranusvobodyprojevu
39. WÖGERBAUER, Michael; PÍŠA, Petr; ŠÁMAL, Petr a JANÁČEK, Pavel. V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014. Online. 1.

Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2491-6. Dostupné z:

https://edicee.ucl.cas.cz/images/data/dejiny/Cenzura/V%20obecnem%20zajmu_sv2_po_impri matur.pdf. [cit. 2023-05-11].